

De Pommel

ivn natuur
educatie
Noord-Groningen

De Pommel is het afdelingsblad van IVN Noord-Groningen. Het verschijnt 2x per jaar; in juni en december.

Vliegenzwammen in Winsum (foto: Jan Haas)

Van de redactie

In deze Pommel valt veel te lezen; mooie meldingen over de natuur, maar ook minder leuke zaken, want het gaat niet goed met de natuur.

Ik hoop dat alle IVN-leden inzien dat onze natuur het waard is om duurzame(re) keuzes te maken. En wijs niet gelijk naar vervuilende bedrijven, gemeentes, boeren etc. Ja, ook zij moeten veranderen, maar kijk eerst wat je zelf kunt veranderen.

Hoe vaak neem je de auto i.p.v. de fiets? Hoe vaak eet je vlees, waar komt dat vlees vandaan? Koop jij (vaak) nieuwe dingen of laat je het repareren? Ga je wel eens naar een kringloopwinkel? Heb je een sticker op de brievenbus? Vang je regenwater op? Hoeveel van je tuin is bestraat? Ga je met het vliegtuig? Hoeveel lampen heb je 's avonds in en om je huis aan? Ruim je wel eens het afval in je straat op? Wat voor middelen gebruik je om jezelf en de was schoon te maken? Hoelang sta je onder de douche? Kan de verwarming een graadje lager? Etc. etc. Elke dag is er wel wat te winnen! Als iedereen zijn best doet, kunnen we een verschil maken. 🌍💚

**WAT DACT JE VAN
GROENE VRIJDAG
MET Z'N ALLEN NAAR
DE KRINGLOOP**

Loesje

Deze Pommel

De foto op de voorkant is van Jan Haas gemaakt in Winsum. Daar stonden meerdere vliegenzwammen in de buurt van kleine eiken. Meestal staan ze op zandgrond naast berken, waarmee ze in symbiose leven. De naam komt van het vroegere gebruik door boeren. Zij kookten de zwammen in melk en suiker en legden ze daarna in de vensterbank. Daar kwamen vliegen op af die ervan aten en dan doodgingen.

Graag wil ik de volgende leden bedanken voor hun bijdrage aan deze Pommel. En dat waren er veel dit keer: *Ria en Joop van den Akker, Barbara de Beaufort, Arie Beemsterboer, Auko Bleker, Kees Ensing, Larry Gardiner, Jan Haas, Johanna Klatter, Trijntje van der Kooi, Jan Langelaar, Ildikó Posta, Jody van Rossum, Elske Scholtens, Noa Schouten, Johan van der Werff en Maria Woortman.* Dank jullie wel.

Volgende editie

Foto's, tekst(en) en of vragen kan je mailen naar ivnnoordgroningen@hotmail.com. Sluitingsdatum inleveren kopij voor het volgende nummer: **15 juni 2025**

Expeditie Nieuwe gezichten

Voorwoord door de voorzitter Larry Gardiner

Leiderschap in een bestuur bestaat uit **vijf V's**:

Visie, Veiligheid, Vertrouwen, Verbinding en Verantwoordelijkheid.

Met 3 bestuursleden zijn we eind augustus naar een workshop 'Toekomstbestendig besturen voor vrijwilligersorganisaties' geweest die werd aangeboden door de Vrijwilligersacademie (Werk op Maat, Vakland en Mensenwerk) en Vrijwilligers Groningen. De workshop gaf helaas niet veel nieuwe inzichten maar wel duidelijk was dat bijna alle vrijwilligersorganisaties tegen dezelfde problemen aanlopen; geen aanwas van nieuwe (jonge) leden en (te) weinig actieve leden binnen de organisatie.

Het bestuur is eind november begonnen met 'Expeditie Nieuwe Gezichten', georganiseerd door IVN-Noord. In dit traject wordt gekeken hoe nieuwe vrijwilligers kunt werven.

Allereerst gaan we onze organisatiecultuur onder de loep nemen met een bordspel.

Daarvoor zoeken we ± 6 leden die vrijdag

24 januari a.s. om 10.00 uur in Doodstil het spel mee willen spelen. Het wordt vast leuk. Mail naar ivnnoordgroningen@hotmail.com als je mee wilt doen. Meer informatie op de website www.ivn.nl/afdeling/noord-groningen/nieuws/

Mijn hoop voor de toekomst is dat elke inwoner in ons gebied de mogelijkheid heeft om de natuur, samen met ons, te ontdekken door de **vijf B's**
Bewandelen, Bestuderen, Bewonderen, Beschermen en Beleven!

Larry

Noteer alvast in je agenda

Dinsdag 4 maart 2025

Algemene Ledenvergadering

St. Vincentiusgebouw – St Vincentiusstraat 5 in Uithuizen

Zaal open 19.15 uur, aanvang 19.30 uur

Ieders aanwezigheid en inbreng wordt zeer op prijs gesteld.

IVN Noord-Groningen op de markt van Ewsum

Verslag door de redactie, foto's Johanna en Hilde

IVN Noord-Groningen heeft, op uitnodiging van de organisatie van de streek-produktenmarkt, 24 augustus 2024 op de markt van Ewsum gestaan.

De stand was mooi ingericht met 2 vissenkommen met slootleven erin, waaronder *10 doornige stekelbaarsjes*. Dit trekt altijd bekijks van kinderen. Ook was er een terrarium met bodemdiertjes zoals *huisjeslakken* en verschillende soorten *pissebedden*. Verder lagen er doosjes met vogeleieren en schelpen.

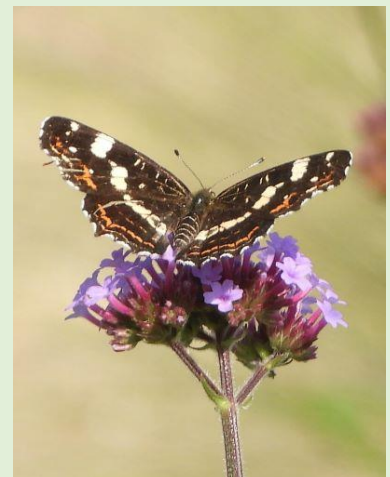

Een meisje laat haar moeder door twee loeppotjes tegelijk kijken 😊

Voor kinderen was er de mogelijkheid om een natuurschilderijtje te maken door blaadjes, grasjes en bloemetjes op papier te plakken. Dat moeten we een volgende keer beter voorbereiden.

's Middags werd het prachtig weer en hebben Auko en Hilde samen een vlinderexcursie gegeven. Er werden veel *koolwitjes*, *geaderde witjes*, *kleine vossen* en *atalanta's* gespot. Eén van de deelnemers ontdekte een *landkaartje* (zie foto). Tegenwoordig bijna een bijzonderheid.

Uiteraard hebben we de afdeling en onze activiteiten gepromoot. We kijken terug op een gezellige en nuttige dag met veel kinderen en volwassenen bij de kraam. Dank aan Greetje & Auko, Johanna & Arie en Jody voor hun hulp. En leuk dat Gert vd Brink even langskwam.

Het gaat goed met de reigers in Nederland

Bron: De Vogelbescherming. Foto's en tekstbewerking door de redactie

Deze zomer is het rapport 'Broedvogels in Nederland 2023' door Sovon Vogelonderzoek Nederland verschenen, over de populatietrends van Nederlandse broedvogels. Het rapport is gebaseerd op tellingen door heel veel vogeltellers die vele tienduizenden uren het veld in trekken.

Helaas neemt het aantal broedvogels van boerenland, kust en duin en van heide nog steeds af. Moerasvogels daarentegen zitten in de lift. Waaronder bijna alle soorten reigers. *Zij profiteren van meer moeras in Nederland, én van klimaatverandering.*

Meer moeras, meer moerasvogels

Veel water en moeras is in de loop van eeuwen verdwenen, door o.a. inpoldering, verdroging, verlanding en verstedelijking. Vanaf de jaren 70 en 80 is er echter méér moeras gekomen, denk aan de Oostvaardersplassen en de Marker Wadden. Bescherming tegen wateroverlast en de behoefte aan waterbuffers zorgden ook voor grote, nieuwe moerasrijke gebieden in o.a. Groningen en in Drenthe, zoals De Onlanden en 't Roegwold.

Aanpassing door natuurbeheer

Tegelijkertijd hielden veel water- en natuurbeheerders in toenemende mate rekening met de eisen die zeldzame reigersoorten als de roerdomp en de purperreiger stellen aan hun leefgebied. Door bijvoorbeeld inlaat van water te bevorderen (goed voor vissen = voedsel) en het riet minder vaak te maaien. Reigers hebben hier volop van geprofiteerd.

KLEINE ZILVERREIGER

**HERKENBAAR AAN
DE ZWARTE SNAVEL
EN GELE TENEN**

**VLAK BIJ
NOORDPOLDERZIJL**

Wettelijke bescherming

Goede wettelijke bescherming, zowel nationaal als internationaal, gaven reigers nóg een zetje. In bijna heel Europa waren reigers eeuwenlang onbeschermd. Eieren en jongen werden verzameld voor de consumptie, en eigenaars van viskwekerijen jaagden op reigers. Ook moesten vooral zilverreigers het ontgelden vanwege hun sierveren. Veel populaties van reigers waren gedecimeerd en hebben lange tijd nodig gehad om weer te groeien.

De Vogelrichtlijn van de Europese Unie en het stelsel van beschermde gebieden onder Natura 2000 bleek een zegen en heeft gezorgd voor een netwerk van broedgebieden voor moerasvogels over heel Europa. De toename van bijvoorbeeld de grote zilverreiger is hier voor een groot deel aan te danken. Hierdoor kon de grote zilverreiger zijn broedgebied westwaarts uitbreiden, tot in Nederland.

Klimaatverandering

Inmiddels is Nederland rijk aan acht soorten reigers als broedvogel: *roerdomp*, *woudaap*, *kwak*, *koereiger*, *blauwe reiger*, *purperreiger*, *grote en kleine zilverreiger*. Alle soorten, op de kwak na, laten een stijgende trend zien. Roerdomp, purperreiger en blauwe reiger hebben geprofiteerd van klimaatverandering. Een serie van zachte winters en het ontbreken van strenge winters (lees geen sneeuw en ijs) is namelijk gunstig voor de overleving van deze reigersoorten.

Kleine zilverreigers, koereigers en wellicht ook woudaapjes profiteren van een ander resultaat van klimaatverandering: de vaker voorkomende lange en warme voorjaren en zomers. Zij hebben hun verspreidingsgebied uitgebreid naar het noorden. Nog niet zo lang geleden moest je naar de Camargue (Zuid-Frankrijk) om koereigers te zien.

De purperreiger heeft baat bij de gunstige situatie in de overwinteringsgebieden in de Sahel, waar het de laatste jaren flink regent in de winter. Dat betekent veel voedsel en dus trekken er ook veel purperreigers weer naar Europa om te broeden. Verder worden rietkragen met purperreigernesten door natuurbeheerders met rasters beschermd tegen ganzenvraat en vossenpredatie.

Opm. redactie: Er is alleen gekeken naar de reigersoorten in Nederland. Onduidelijk is of reigers ook mondiaal toenemen, of dat er alleen een verschuiving naar het noorden plaatsvindt.

Zwaluwen en vleermuizen: kwetsbare luchtacrobaten

Verslag zwaluw- en vleermuisexcursie 6 sept 2024 door de redactie, foto's Jody van Rossum

IVN-lid Kor Groenewoud heeft een passie voor zwaluwen (trouwens ook voor vleermuizen) en kan daar zeer enthousiast vertellen.

Boerenzwaluwen

Kor laat ons eerst het nest van de boerenzwaluw in de schuur zien. Boerenzwaluwen hebben vaak hun nest in (boeren)schuren. Er heeft één paartje gebroed. De jongen uit het eerste legsel (eind juni) hebben het niet gered, er waren door de koud en nattigheid op dat moment te weinig insecten. Het 2e broedsel kende 3 jongen, waarvan 1 uit het nest is gevallen. De andere twee hebben het wel gehaald en hebben het nest inmiddels verlaten.

Huiszwaluwen

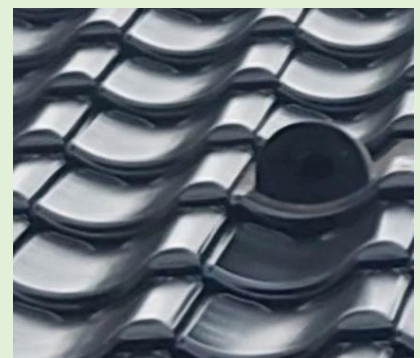
Huiszwaluwen hebben hun nest meestal in de buitenlucht onder een afdak, bv een goot. Aan één kant van het huis zijn 3 kunstnestjes aangebracht. In 2 daarvan is gebroed. Op het moment dat we naar de nestjes kijken komt het vrouwtje met 2 jongen het nest opzoeken voor de nacht. Op een andere plek hebben huiszwaluwen zelf 2 nestjes gemaakt (zie foto).

Achter het huis ligt landbouwgrond, en dat is vaak erg droog. Elk voorjaar maakt Kor 2 m² grond nat zodat de zwaluwen nestmateriaal hebben. Vanuit de hele buurt komen zwaluwen daar klei halen.

Dakrenovatie

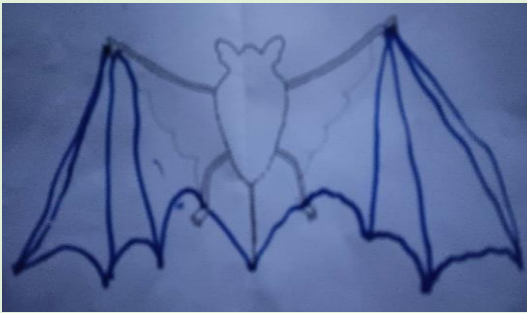
Kor en Corrie hebben speciale dakpannen met ruimtes erachter voor gierzwaluwen en wat lager voor huismussen laten leggen (zie foto rechts). Ook laten ze de nok wat verder uitsteken zodat daar meer nestgelegenheid is voor huiszwaluwen. En in de isolatie wordt een speciale sleuf gemaakt zodat de dwergvleermuizen in de spouw kunnen.

Opm. redactie: Helaas heeft de huidige regering de verplichting geschrapt om per 1 januari 2025 nestplekken op te leveren voor vogels (huismussen en gierzwaluwen) en vleermuizen bij elk nieuwbouw- en (grootschalig) renovatieproject.

(Bron: NOS 28-11-2025)

Na het verhaal van Kor gaan we onder een afdak zitten. Corrie heeft koffie en thee klaar staan met wat lekkers. Inmiddels begint het zacht te regenen.

Vleermuizen

Dan is het tijd voor het verhaal van Klarissa Nienhuys van de Stichting Vleermuiswerk-groep Groningen. Ze heeft twee assistentes meegenomen; Irma en Helena.

Klarissa begint met ons te laten tekenen hoe een vleermuisvleugel eruitziet. Dat is nog best ingewikkeld, met die rare lange vingers.

Eigenschappen van vleermuizen:

- het zijn zoogdieren;
- ze vliegen met hun handen (het vliegvel zit tussen de vingers);
- ze kijken met hun oren middels echolocatie;
- overdag zakt hun lichaamstemperatuur naar de omgevingstemperatuur. Om te kunnen vliegen moeten ze zich minimaal 5 minuten opwarmen tot 39°, dit doen ze door vet uit de nek te verbranden.

Vervolgens gaan we op zoek naar vleermuizen. Klarissa, Irma en Helena hebben een batdetector, waarmee het ultrasone geluid dat vleermuizen maken wordt omgezet in geluid dat wij kunnen horen. Helaas laten de vleermuizen, door de regen, zich nauwelijks zien. Voor het huis wordt een laatvlieger gespot en aan de zijkant van het huis een dwergvleermuis, de meest algemene vleermuissoort in Nederland.

Bij Usquert hebben we meer geluk met de watervleermuizen. Dit is een vrij grote vleermuis met een witte buik. Hij heeft opvallend grote voeten die hij gebruikt om insecten van het wateroppervlak te scheppen.

Voor wie ook vleermuizen bij hun huis wil zien te krijgen wordt de 'Schwegler Vleermuis-muurschaal 2 FE' door Klarissa aanbevolen. Deze is o.a. te koop via www.veldschop.nl € 59,75 per 2 Stuks.

Kwetsbaar

Zowel de zwaluwen als de vleermuizen eten uitsluitend insecten. Zo'n eenzijdig dieet maakt de dieren kwetsbaar. De aantallen insecten zijn de laatste decennia hard teruggelopen, en dat is van invloed op de zwaluwen en vleermuizen. Ten opzichte van eind 1960 is bv. het aantal huiszwaluwen met zeker 70% afgenomen.

Schonere zeeën en stranden beginnen in het binnenland

Vraag aan de leden

Afval dat gevonden wordt op de Nederlandse stranden en zeeën is afval dat deels afkomstig is van de scheepvaart en de visserij én van wat achtergelaten op het strand door bezoekers. Maar ook via rivieren en afvoeren komt afval van het binnenland de zee ingestroomd. Zwerfvuil op zee is een wereldwijd probleem, en zeker een hardnekkig probleem in de Noord- en Waddenzee. Plastic items voeren nog altijd de lijst van afvalprodukten aan. (Bron: Stichting De Noordzee)

World Cleanup Day

De 'World Cleanup Day' is de grootste jaarlijks opschoonactie ter wereld, waaraan steeds meer landen aan meedoen. IVN Natuureducatie is in Nederland dé organisator van deze dag(en) in september. In de provincie Groningen waren dit jaar slechts 2 opruimacties. In Groningen stad werd een kunstroute gecombineerd met opruimen. En Groningen Seaports deed voor de 6e x mee, zij schonen samen met vrijwilligers het havengebied rondom Delfzijl.

Natuurlijk zouden dit soort opruimacties niet nodig moeten zijn, maar degenen die het afval op straat gooien gaan het echt niet opruimen, en de natuur is de dupe!

In het verleden hebben we met kinderen opruimactiviteiten gedaan, maar de laatste jaren krijgen we daar geen aanmeldingen voor. Toch zouden we het opruimen graag weer op de activiteitenkalender zetten.

Maar dat heeft alleen zin als daar animo voor is.

Wellicht kan IVN Noord-Groningen volgend jaar ook meedoen met de World Cleanup Day? Een eenvoudige manier om zichtbaar een steentje bij te dragen aan onze natuur, en met meerdere mensen vaak ook nog heel gezellig.

Lijkt het je leuk te helpen zoiets te organiseren, wil je mee opruimen, en/of weet je een locatie waar we veilig zouden kunnen gaan opruimen, laat het weten via ivnnoordgroningen@hotmail.com. Alle hulp is welkom.

Misschien kunnen we aanhaken bij Groninger Seaports en dan bij de Eemshaven opruimen, of wellicht kan en wil Duurzaam Hogeland (zie verderop in De Pommel) ons helpen.

Een jaar lang blikjes en flesjes opruimen

Verslag door Hilde van Heuveln

Sinds 1 juli 2021 is er € 0,15 statiegeld op kleine plastic flesjes (€ 0,25 grote flessen) en vanaf 1 april 2023 ook op blikjes. Flesjes en blikjes zorgen voor veel zwerfafval en het opruimen kost geld. Het invoeren van statiegeld op blikjes en plastic flesjes moest de oplossing voor beide problemen worden.

Afval opruimen in mijn woonplaats Doodstil doe ik regelmatig, maar sinds januari dit jaar ben ik lege blikjes en flesjes gaan opruimen; van de straat, de berm maar vooral uit greppels. Alleen flesjes/blikjes met een logo kan je inleveren.

Het geld was niet de reden om te gaan verzamelen, ik wil de troep uit de natuur. Flesjes/blikjes die blijven liggen, worden geraakt door auto's en maaimachines en vallen uitéén in stukjes.

De kleine stukjes worden steeds kleiner en komen uiteindelijk in de maag van dieren, of dieren raken gewond aan de scherpe randen. Daarnaast is het een vreselijk gezicht al die troep op de grond.

Er staan genoeg prullenbakken, het is puur lui- en onverschilligheid.

Trouwens het aantal prullenbakken wordt binnenkort minder. De blikvangers verdwijnen omdat jan-en-alleman daar zijn grofvuil en huishoudelijk afval in dumpst.

Jaarlijks zijn alleen in Nederland zo'n 2,5 miljard blikjes (!) in omloop, waarvan er 150 miljoen als zwerfafval in het milieu eindigen. Eind 2024 moest 90 % van alle blikjes bij de inleverautomaten belanden, hoopte het kabinet. Dat gaat niet lukken; Nederland zit momenteel op 75%. De ingezamelde blikjes worden d.m.v. recycling weer nieuwe blikjes. (Bron: Statiegeld Nederland).

In één jaar heb ik voor ± 200 euro aan blikjes / flesjes gevonden, dat zijn ruim 1300 stuks, gemiddeld zo'n 25 per week. Dat is toch vreselijk. De meest gevonden blikjes zijn bier- en energiedrankjes.

Momenteel wordt gekeken hoe meer mensen hun lege blikjes en flesjes gaan inleveren. Er wordt o.a. gesproken over € 0,50 per blikje c.q. flesjes.

Ik houd op met *actief* zoeken, want ik zag op het laatst alleen nog maar troep en vergat ik te kijken naar de mooie natuur. Doodstil en omgeving blijf ik opruimen.

Gronings Groen: Groningse invloeden in de kop van Drenthe

Verslag van Gronings Groen 13 sept jl. door Hilde van Heuveln

Gronings Groen is een middag vol lezingen, workshops en excursies voor groene vrijwilligers in de provincie Groningen. Het evenement wordt georganiseerd door de groene zes van Groningen; SBB, NM, Gronings Landschap, Landschapsbeheer, NMF en IVN. Dit jaar was het evenement bij landgoed Vennebroek in Eelde-Paterswolde.

Er was keuze in overvloed; een lezing over nachtvlinders, een film, een fietsexcursie in de Onlanden, een workshop seizen, etc. Zelf heb ik o.a. de excursie 'broeihopen voor ringslangen' gevolgd. Met de fiets gingen we naar een plek naast het vliegveld van Eelde waar een broeihoop is aangelegd.

Ringslang

Slangen zijn reptielen. Die zijn koudbloedig, oftewel ze zijn voor hun lichaamstemperatuur afhankelijk van de omgevingstemperatuur. In Nederland komen drie slangen van nature voor; de *adder*, de *gladde slang* en de *ringslang*.

De ringslang is de grootste (tot 1.20 m) en is aan water gebonden. Hij is herkenbaar aan de twee gele en zwarte vlekken achter de kop (de ring). De ringslang is niet giftig. Om aan belagers te ontkomen kan de ringslang zich schijndood houden. Hierbij draait hij zich in kronkels op zijn rug, laat zijn bek schuin openhangen met de tong eruit en draait zijn pupillen weg (Bron: Ravon).

De noordelijke rand van zijn leefgebied ligt net op de grens van Drenthe en Groningen. Om de populatie ringslangen vanuit de kop van Drenthe ruimte te geven om zich uit te breiden naar Groningen, worden er o.a. broeihopen aangelegd.

Broeihoop

Een broeihoop is een berg van ongeveer 1,5 m hoog, opgebouwd met plantaardig materiaal zoals gras, maaisel, bladeren en takken. In zo'n broeihoop legt een vrouwtjesslang haar eieren. Door de warmte komen deze binnen 8 tot 10 weken uit. De broeihopen moeten worden onderhouden, dit wordt omzetten genoemd. Dit vindt plaats in oktober/november omdat de hoop dan nog niet wordt gebruikt als overwinteringsplaats en er geen verstoring plaatsvindt van mogelijke legfels.

Er zijn al ringslangen gespot bij Sassenheim (Haren) en bij het Piccardthof (randje stad Groningen). Wie weet komen ze ooit naar Noord-Groningen...

Website Duurzaam Hogeland van gemeente Het Hogeland

Lancering website van gemeente Het Hogeland d.d. 17 september jl. door het bestuur

Het bestuur van IVN Noord-Groningen heeft meegewerkt bij de totstandkoming van 'Duurzaam Hogeland', een nieuw platform van de gemeente Het Hogeland.

De lancering van de website was 17 sept. op de biologische Tuinderij Klein Alma in Bedum. De middag werd afgesloten met het zaaien van winterrogge op de tuinderij.

Auko Bleker vertegenwoordigt IVN Noord-Groningen

Op www.duurzaam-hogeland.nl staan allerlei initiatieven in gemeente Het Hogeland die te maken hebben met duurzaamheid. Er wordt ingegaan op 6 onderwerpen:

Op de website vind je o.a. hoe je subsidies en leningen kunt aanvragen als je je huis wilt verduurzamen, hoe je kapotte spullen kunt laten repareren bij een repairshop, tips over hoe je minder eten kunt verspillen etc. Op een kaart op de website kan je zien waar in de buurt duurzame initiatieven te vinden zijn. Mis je er een initiatief, dan kan je die via de website laten toevoegen.

Natuurfilm Groenkijkers

I.h.k.v. de Nationale Klimaatweek had Het platform Duurzaam Hogeland de natuur-documentaire 'Groenkijkers' 14 nov jl. bij DoeZoo willen vertonen. Na de film zou een panelgesprek volgen met lokale natuurbeschermers, o.a. met IVN Noord-Groningen. Door de weinige aanmeldingen is deze avond helaas niet doorgegaan.

Uitslag Rabo Clubsupport

Bericht van onze penningmeester Auko Bleker

De opbrengst dit jaar van de Rabo Clubsupport actie is helaas teleurstellend. Leverde vorig jaar de actie de afdeling nog rond de 450 euro op, dit jaar is het bedrag **€ 295,64**.

Dan ga je je natuurlijk afvragen hoe dat kan. Hebben wij als bestuur niet genoeg aandacht aan het onderwerp besteed? We zullen het volgend jaar in ieder geval weer in De Pommel zetten.

Of hebben we nog steeds last van dat veel mensen uit Noord-Groningen gekoppeld zijn aan een verkeerde bankregio? Of hebben we te veel concurrentie tegenwoordig van het aantal 'clubs' dat meedoet. Dat zijn er tegenwoordig veel meer dan een paar jaar geleden. We zullen het nooit precies weten.

Graag willen we iedereen die op IVN Noord-Groningen heeft gestemd heel erg danken!

Nieuws van Zeehondencentrum Pieterburen

Het zeehondencentrum in Pieterburen blijft nog open t/m 5 januari 2025. De opening van het WEC in Lauwersoog staat gepland op 25 april 2025.

Deze zomer heeft het centrum 48 verweesde gewone zeehondenpups opgevangen, geholpen en gezond weer vrijgelaten. De pups worden alleen opgevangen als er 24 uur lang geen moeder in de buurt is gezien. In dat geval heeft de moeder haar jong verlaten en kan de pup niet overleven zonder hulp.

Helaas zijn er nog steeds mensen die het nodig vinden om zeehonden dicht te benaderen om te fotograferen of zelfs te aaien. Blijf minimaal 30 m uit de buurt van een zeehond en houdt evt. honden aangelijnd.

En laat zeehonden dus 24 uur met rust, voordat je een instantie belt. Deze regels zijn in 2020 wettelijk vastgelegd in het zeehondenakkoord.

Denk je een zeehond echt in **nood** te zien, bel 144 of 0595 - 526 526 (Pieterburen).

Kikkers in je zak, kikkers in je gras

Anekdote door Kees Ensing, foto gemaakt door zijn partner Jolanda

Toen we in onze tuin het gazon wilden vernieuwen, hebben we gekozen voor graszoden met Australisch zwenkgras. Deze zoden worden gebruikt voor de aanleg van greens op golfbanen en hebben als voordeel dat deze niet zijn voorzien van kunststofnetten. In het kader van de vergroening wordt een groot deel van het gazon niet meer gemaaid. Het gras bleek niet alleen met lange aren en een purperen gloed te kunnen bloeien, maar werd een verzamelplaats voor kikkers. Bijeffect is dat de vijver ook meer in trek is bij de kikkers. U ziet het goed, de vijver is een roeiboot gekocht van drie hengelaars uit Godlinze. De jongens hielpen de stalen boot achter het huis in de tuin te leggen. Ze hadden omstandig uitgelegd dat er beugeltjes in waren gelast zodat ik de hengels daar onder konden klemmen als ik een shagje wil draaien. Ze waren geschokt toen ik vertelde dat het water in de boot kwam in plaats van omgekeerd en dat het een vijver werd. Eén van de mannen was scherp genoeg om te zeggen dat ik het dekzeil dan niet nodig had en dat heb ik hem cadeau gedaan.

In 1974 ging ik mee naar een natuurexcursie op het landgoed Mon Plaisir in Schuddebeurs (Zeeland) geleid door onze geschiedenisleraar Martens. Hij wees ons op allerlei planten die langs de waterkant stonden en vertelde over uiterlijke kenmerken. Ondertussen bukte hij zo af en toe om een grote kikker te pakken en die verdwenen één voor één in zijn jaszak en bij hem thuis later in de pan. We vonden dat niet vreemd voor een natuurliefhebber. Tijden veranderen.

Exoten een bedreiging of een aanvulling op de natuur?

Artikel over exoten door de redactie n.a.v. een foto van Joop en Ria van den Akker

In september ontving de redactie een foto ingezonden door Joop en Ria van den Akker van een, op het eerste gezicht, prachtige plant. Het betreft de *waterteunis-bloem* die op dat moment volop bloeit in 't Roegwold. Deze plant hoort hier echter niet thuis, want hij verdringt de inheemse planten. Het is een zogeheten 'exoot'.

Wat is een exoot

*Exoten zijn dieren, planten, schimmels of micro-organismen die **door mensen** - per ongeluk of expres - buiten hun oorspronkelijke leefgebied zijn geïntroduceerd.*

Zo is de buxusmot per ongeluk meegekomen via verpakkingshout van natuursteen uit Azië. De geelbuikschildpad en andere schilpadden werd eerste gehouden als huisdier, maar zijn vervolgens vrijgelaten of ontsnapt.

Er zijn ook soorten die juist heel bewust zijn ingevoerd. De Japanse oester is ooit voor de consumptie naar Nederland gehaald. Men dacht dat deze oester zich niet kon voortplanten in het koude water van de Noordzee en Waddenzee. Je hoeft maar naar het strandje in de Eemshaven te gaan om het tegendeel te zien.

Soms kunnen exoten economisch voordeel opleveren, zo worden op Terschelling cranberry's geoogst en verkocht.

Ook worden exoten door sommigen gezien als een waardevolle aanvulling op onze inheemse flora & fauna, zoals de mandarijneend (foto) en de halfsbandparkiet.

Dieren die van oorsprong niet in Nederland voorkomen maar al vóór 1500 in ons land zijn worden geen exoot genoemd, bijvoorbeeld de fazant en het konijn.

De wolf is **niet** door de mens naar ons land gehaald maar heeft zijn verspreidingsgebied zelf uitgebreid naar Nederland. De wolf is daarmee geen exoot.

Invasief

Zodra exoten zich voorplanten, uitbreiden en uiteindelijk schade veroorzaken spreken we van *invasieve* exoten. Dat exoten zich zo makkelijk kunnen uitbreiden heeft te maken met het feit dat ze vaak geen natuurlijke vijanden hebben.

De meeste exoten worden gelukkig nooit invasief.

Invasieve exoten kunnen schade veroorzaken aan:

1 de natuur, omdat invasieve exoten

- zo snel groeien dat inheemse soorten geen licht, ruimte of voedsel overhouden;
- inheemse dieren of planten opeten;
- een nieuwe ziekte overbrengen op inheemse dieren of planten.

2 de economie

Denk aan reparatiekosten van schade aan dijken veroorzaakt door *muskusratten* of *Japanse duizendknoop* die gebouwen en wegen ontwricht.

3 de gezondheid van mensen

Exoten kunnen ziektes overbrengen op mensen. Bv. de *Reuzenberenklauw*.

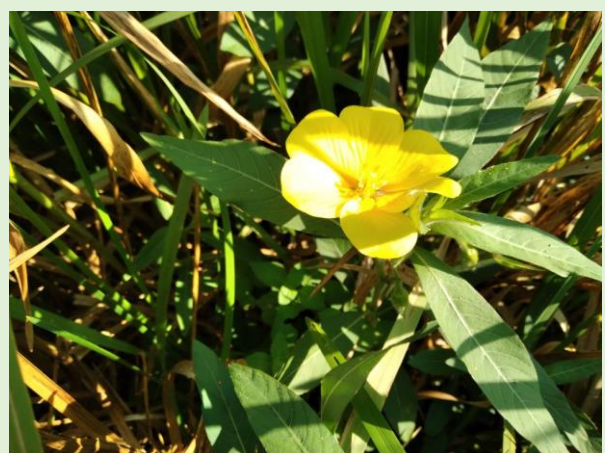
Men verwacht dat de *Aziatische tijgermug* binnen enkele jaren ook een invasieve exoot is, die mug kan met zijn steek o.a. knokkelkoorts veroorzaken.

Enkele voorbeelden van invasieve exoten in Noord-Groningen:

* *Japanse Duizendknoop* en *Reuzenberenklauw* zijn in de 19^e eeuw in Europa geïntroduceerd als tuinplant. De J. duizendknoop zelfs door een Nederlander.

* *Muskusrat*: begin 1900 uit Noord-Amerika geïmporteerd voor de pelsfokkerij in Tsjechië, vervolgens uitgezet in een visvijver en heeft zich van daaruit verspreid.

* *Grote waternavel* en *Waterteunisbloem* (zie foto's hieronder) werden geïmporteerd voor de handel in vijverplanten. Mensen gooiden vervolgens overtollige planten in openbare wateren. Nieuwe planten kunnen al ontstaan uit één cm lange stukjes stengel met een knoop.

Leestip: Het boek 'Eet eens een wasbeer' (J. Broekaert) gaat over exoten; hoe zijn ze hier gekomen, wat kunnen we ertegen doen, kunnen ze kwaad en als we ze doodmaken, kunnen we ze dan wellicht eten?

IVN Regiodag 2024

Verslag en foto's van de IVN Regiodag 5 oktober jl. in Nuis door de redactie

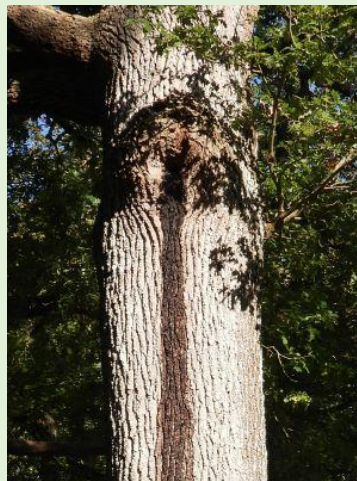
Elkaar ontmoeten, gezellig bijpraten en elkaar inspireren; dat is wat centraal stond op de IVN Regiodag 2024 in Nuis. De IVN Regiodag is een dag voor leden die zich actief inzetten voor één van de Groninger IVN-afdelingen. Afgelopen zaterdag 5 okt. kwamen IVN-vrijwilligers uit de hele provincie samen.

Met IVN Westerkwartier als gastheer werden de leden welkom geheten in Landbouw- en Streekmuseum 't Rieuw in Nuis. Na de opening met koffie en poffert, konden de aanwezigen kiezen uit 3 workshops; 1 het Coendersbos bezoeken, 2 de Coendersborg bezichtigen met gids en 3 natuurlijke ingrediënten uit de omgeving zoeken en daarmee een lunch samenstellen. Verder kon iedereen natuurvondsten bekijken onder microscopen.

De lunch werd bereid door de werkgroep 'Eten uit de Natuur' met die ochtend verzamelde kruiden als hondsdrif, zevenblad, brandnetel en paardenbloemblad. Oud-lid Willem van der Bijl trok de aandacht door een doorgesneden duivelsei (beginstadium van een stinkzwam) op te eten. Naast de gerechten genoten de vrijwilligers ook van het geweldige weer!

rups van de *Wapendrager*

vleermuizenpoep

wespenspin-urrtjes

Het bestuur is gevraagd of onze afdeling de Regiodag 2025 wil organiseren.

Dat willen we wel, als er leden zijn die willen helpen.

Wie heeft er leuke ideeën voor een gezellige ochtend + lunch in de buurt van de kwelder? En wie wil helpen deze dag te organiseren?

Mail naar ivnnoordgroningen@hotmail.com of klamp één van de bestuursleden aan. Samen kunnen we het.

Het monitoren van een solitaire goudjakhals

Samenvatting door de redactie van het artikel in het blad 'Zoogdier' (herfst 2024) gekregen van Arie Beemsterboer. Afbeelding van de website van de Zoogdierenvereniging

Begin 2023 waren er aanwijzingen voor de aanwezigheid van een territoriale goudjakhals in het Lauwersmeergebied. Een dier wordt territoriaal gezien als deze minimaal 6 maanden in een gebied aanwezig is. Hiervoor moeten er geldige bewijsmaterialen zijn en het individu moet genetisch geïdentificeerd zijn.

De Europese goudjakhalspopulatie bevindt zich voornamelijk in ZO-Europa, maar langzamerhand is de soort zijn gebied aan het uitbreiden.

De goudjakhals is kleiner en lichter dan een wolf en hebben een veel spitsere snuit. Ze zijn uitermate schuw. De goudjakhals is geen exoot, ze komen zelfstandig ons land af en toe binnen.

Cameravallen

Het onderzoek liep van sept. 2023 tot feb. 2024 uitgevoerd in het zuidelijk deel van NP Lauwersmeer, omdat daar de meest recente waarnemingen werden gedaan. Om de kans op beelden te vergroten werd lokaas als sardines en koeienbeenderen gebruikt. Op 25 locaties zijn cameravallen geplaatst, deze hebben echter geen aanwijzingen van goudjakhalzen opgeleverd. Er waren wel beelden van vossen en één keer van wasbeerhonden. De vossen bleken het meest actief te zijn rond 20.00 uur 's avonds en rond 06.00 uur 's ochtends.

Actieve bio-akoestische monitoring

Via een megafoon werden opnames van het geluid van een enkele of meerdere goudhalzen afgespeeld. De omgeving werd door warmtebeeld-camera's in de gaten gehouden. Want hoewel een solitair dier waarschijnlijk niet zal reageren, bestaat er wel een kans dat het dier op het geluid afkomt. Helaas heeft ook deze 2^e methode niets opgeleverd. Wel zijn er hazen, damherten en diverse vogels aangetroffen.

Hoewel het NP Lauwersmeergebied met haar combinatie van open en gesloten vegetatie een ideaal leefgebied is voor de goudjakhals, is het waarschijnlijk dat de goudjakhals *afwezig* is in het gebied. Wellicht is het dier terug in de richting van Duitsland gelopen (waar hij in het voorjaar van 2023 is waargenomen), of is het dier komen te overlijden.

Er wordt opnieuw gemonitord waarbij het onderzoeksgebied is uitgebreid.

Paddenstoelen rond de Fraeylemaborg

Verslag de excursie van 12 okt door de redactie met foto's van Johanna Klatter en Trijntje vdr Kooi

Tien deelnemers kwamen op de paddenstoelen-excursie in het Slochterbos af. Onder hen Annelies Tuttel van IVN Eelde-Paterswolde (in de lichtblauwe jas). Annelies wist veel van paddenstoelen door haar moeder die mycoloog (=kenner van paddenstoelen) was. En zo konden we mooi leren van Annelies. Nogmaals dank Annelies!

Door de droogte van de weken vóór de excursie waren er minder (soorten) paddenstoelen vergeleken vorig jaar, maar desondanks hebben we weer een aantal mooie exemplaren gezien. Zoals de *knolparasolzwam*, *rechte koraalzwam* en een heksenkring van *heksenschermpjes*. Hoe leuk is dat.

Arie Beemsterboer had de nacht voor de excursie een mooie sporenafdruk gemaakt van een *gewoon zwavelkopje*.

Sporen kunnen allerlei kleuren hebben; zwart bij de inktzwam, wit bij een amethistzwam en bij het zwavelkopje zijn ze paarsbruin (zie foto links).

amethistzwam ook wel rode kool zwam genoemd

plooirokje

knolparasolzwam, met onderaan de dikke knol

De excursie werd afgesloten door gezellig samen wat te drinken, heerlijk buiten, op het terras bij de borg.

Excursie Biessumerbos

Verslag excursie Biessumerbos 19 oktober jl. door Kees Ensing met foto's van Elske Scholtens

Deze door Natuurmonumenten en IVN Noord-Groningen georganiseerde excursie startte bij Manege Biessum. De deelnemers, vrijwilligers en leden van beide organisatie werden welkom geheten door LcG (Leden commissie Groningen) lid Geert Teerling en coördinator vrijwilligers Elle de Vries. De excursie bestond uit 2 onderdelen, Wim Boetze verhaalde over de ontstaansgeschiedenis en mogelijkheden van het Biessumerbos en Jan Langelaar en Hilde van Heuveln wisten een grote variëteit bomen, paddenstoelen en vogels te duiden.

Het Mozeslaantje met schietwilgen wordt geknot door vrijwilligers van het Biessumerbos. De gemeente hernoemde het paadje naar 'Vossenheerdlaan' naar de boerderij Vossenheerd die er ooit heeft gestaan. Een geboren en getogen Biessumse heeft er persoonlijk voor gezorgd dat het laantje weer de naam 'Mozeslaantje' kreeg.

Het Biessumerbos is een afwisselend bos op steenworp afstand van de wierde Biessum, vlakbij Delfzijl. Vanuit dit historische dorpje lopen de sloten en wegen als een patroon van zonnestralen richting het westen. Dit historische beeld van het oude Groningse wierdelandschap is met open grasstroken en poelen doorgetrokken in het bos. Door het bos slingeren wandel- en ruiterspaden, van het eerste wordt dankbaar gebruik gemaakt door de bewoners van Delfzijl en van het laatste door de ruiters die trainen bij de manege waar we vandaag te gast zijn.

Het grondgebied van de gemeente Delfzijl is ontstaan als 'getij-afzettingsvlakte' achter de kwelderwallen en oeverwallen, enkele eeuwen voor het begin van de jaartelling. De eerste bewoners in dit gebied vestigden zich nog voor het begin van de jaartelling op de oeverwallen van de Eems. Door de voortdurende overstromingen werden zij genoodzaakt tot het ophogen van hun woonplaatsen, waardoor wierden ontstonden, o.a. Biessum, Farmsum, Uitwierde en Weiwerd.

De wierde van Biessum is één van de best bewaard gebleven wierden en kenmerkt zich in de nog zichtbare verkaveling in de zogenaamde radiaal verlopende valges. In de 19e eeuw vond er een omslag plaats van veeteelt naar akkerbouw. Oorzaken hiervan waren o.a. de veepest, verbetering van de waterbeheersing, invoering van de kunstmest en een grote vraag naar akkerbouwproducten.

De ontwikkeling van Delfzijl bleef achter bij de verwachtingen van het gemeentebestuur en dus ontbraken de middelen om het stadspark in de jaren goed te onderhouden, kapplannen werden niet uitgevoerd, met als gevolg dat bomen te dicht op elkaar groeiden en daardoor lang en dun werden. Zoals gebruikelijk op zware kleigronden werden bosvlakken ingevuld met *essen* en *elzen* en je begrijpt dat deze bosvakken zwaar werden geteisterd. De georganiseerde bosbouw is naar de achtergrond verdwenen en het ecologisch denken heeft ook hier post gevat. In plaats van te proberen het stadspark in oude luister te herstellen is ervoor gekozen om de natuur goeddeels zelf haar weg te laten kiezen, wat betekent dat in de open stukken in het bos een andere en meer gevarieerde populatie bomen en struiken ontstaat.

Het Biessumerbos is in eigendom van Natuurmonumenten en wordt vooral onderhouden door vrijwilligers. De focus van het onderhoud is gericht op het toegankelijk en veilig houden van het bos en in samenspraak met de gebruikers van het bos worden delen aangepakt. Onze gids Wim gaf een aantal tips om de aantrekkelijke kanten van het bos te versterken; zichtlijnen langs de vele waterpartijen vrijmaken en beeldbepalende bomen of groepen bomen ontdoen van omliggende vegetatie.

De natuurliefhebbers onder ons kwamen ruimschoots aan hun trekken, de herfstkleuren waren alom aanwezig, onderweg werden *roeken*, zingende *roodborstjes* en een *staartmees* gespot, een *roodgerande houtzwam* (foto), geschubde inktzwammen en *kardinaalsmutsen* die krom hingen van een zware last rozerode vruchten.

Hilde wijst de deelnemers op de kardinaalsmuts. Een prachtige struik, waarvan alle delen giftig zijn voor de mens, maar niet voor vogels. Met het eten van de bessen en het weer uitpoepen van de pitten zorgen vogels voor de verspreiding van de struik.

Wandeltocht Natuurmonumenten

Een bezoek aan het Biessumerbos is ook in de andere jaargetijden een aanrader. Voor de wandelaars onder ons, Natuurmonumenten heeft een ongeveer 8 km lange wandeltocht uitgezet door het bos, door Biessum en langs de zeedijk bij Delfzijl <https://www.natuurmonumenten.nl/natuurgebieden/biessumerbos/route/wandelroute-biessumerbos-en-voelhok-groningen>

Na afloop kwamen de deelnemers samen in manege Biessum en werden Wim, Hilde en Jan (onder het genot van een kop warme thee/koffie) bedankt voor hun interessante verhaal over architectuur en natuur van het Biessumerbos.

- advertentie van onze drukker –

DEPRINT

Aandacht krijg je door het te geven

**PRINTWERK
XXL SIGNING
TEXTIELDRUK
VORMGEVING**

**Het Aanleg 16
0595 - 444 916
info@deprint.nl
www.deprint.nl**

Ingezonden foto's – deel 1

Johanna Klatter maakte deze foto van een *kleine watersalamander* afgelopen september in hun tuin. Ze plaatste de amfibie even in een terrarium om het dier goed te bekijken. In september is de watersalamander in zijn 'landfase' en gaat op zoek naar een overwinterplaats.

In de voortplantingstijd zijn ze in het water en zijn ze heel fraai van kleur met een geeloranje buik en zwarte vlekken.

Trijntje van der Kooi stuurde deze foto op met de vraag 'is dit een rups met eitjes?'. Eerlijk gezegd wist de redactie het niet, maar vond later een bijna identieke foto waarin het werd uitgelegd.

De rups is geparasiteerd door een *schildwesp*. De gele "eitjes" zijn geen eitjes maar coconnetjes die gesponnen zijn door de larfjes van de wesp die de rups (van een *koolwitje*) van binnen hebben leeggegeten en nu buiten de rups in het coconnetje verpoppen om nieuwe wespjes te worden.

Maria Woortman was bij de Kiekkaaste in het uiterste noordoosten van Groningen waar ze deze foto maakte. Bij laag water is daar allerlei voedsel te vinden voor vogels. Hier een *kievit*, met zijn prachtige koperkleurige vleugels, die net een wormpje te pakken heeft. De kievit beweegt in de winter met de vorstgrens mee. In de lucht is de kievit te herkennen aan zijn opvallend grote vleugels. De Engelse noemen de kievit 'lapwing' (= grote flappende vleugels).

Wilgen Knotten op het Hogeland

Verslag door Noa Schouten, uit Heelsum (Gelderland), van de Natuurwerkdag 2 nov jl.

Op een landje hier ver vandaar, voorbij Doodstil waar de wind harder waait en de ganzen harder kwebbelen dan de mensen, ga ik het bruggetje over en het zandpad naar Zandeweer in. Ik kwam aangerold op de fiets en las met moeite de tekst op een verfromfaaide vlag, gewikkeld om een knotwilg: “natuurwerkdag” en dacht, toepasselijk.

Ik volgde het spoor dat er lag en gluurde in een donkere maar warme schuur van het huis waar een echtpaar woonde (zie foto rechts). Johanna zag me al aankomen en verwachtte mij als laatkomer. Ze verwelkomden me in de oer-Hollandse gezelschapskring vol koffie-drinkende enthousiaste knotters. Ik stelde me voor en vertelde waarom ik als net afgestudeerde landschapsarchitecte het halve land was afgereisd om deze specifieke werkgroep vandaag te ontmoeten. Iets met zeespiegelstijging en de Groningers betrekken bij de toekomst van de getijdennatuur bij de waddendijk (kwelders, het wad) en het hervullen van de rijshouten dammen (met rijshout) waarmee niet alleen sediment voor getijdennatuur maar ook een meer betrokken mens en uiteindelijk zelfs een lokaler en leesbaarder landschap geogst wordt.

Maar vandaag werd er iets anders geoogst, takken dus. Alles stapje voor stapje. Na het voorstellen deed ik mee met het werk waar zij die ochtend al aan begonnen waren, terwijl ik nog in de trein naar hier zat. Tot mijn verbazing was er geen uitleg nodig, alleen een werktuig. Nee, niet dat van iemand anders, veel mensen hadden hun eigen materiaal mee! Een beetje onzeker pakte ik een handzaagje van het IVN en ging aan het werk. Als instructie werd nog wel even vermeld dat ik hiermee kleine takjes van vinger- tot polsgrootte aankon. Verder was het eigenlijk niet zo moeilijk, één voor één gingen de takjes van de boom op de grond en daar maakten we samen mooie hopen van. Zo op die ladder tussen de blaadjes, is je volledige aandacht bij de boom en haar takken. De morgen vloog om. Tijd voor soep. In de schuur rook het naar pompoen met een vleugje Ras el Hanout.

Eigenlijk best wel bijzonder, zo'n groep die bij elkaar komt uit eigen wil en in eigen tijd. Een groep waarin alle leeftijden welkom zijn en waarin iedereen zijn gang kan gaan. Mensen die zowel krachten bundelen als hout op een hoop gooien. Een hoop takken, komen ervan af, kom daar maar weer eens vanaf... Hoe mooi zou het zijn dit materiaal lokaal in te zetten.

Ik stond ook versteld van de overgave, van de manier waarop sommige mensen in de bomen klommen of in een omhelzing de boom van haar takken ontdeden. En we blijven knotten totdat we klaar zijn, ondanks de rug en spierpijn. In totaal 48 stuks, opgeruimd staat netjes. Met de handigheid waarmee deze mensen te werk gaan zal het bomen knotten in ieder geval vast in het Groninger DNA zijn opgeslagen.

Ik weet niet precies wat deze mensen met elkaar verbindt. Het iets voor een ander over hebben, een handje helpen, van een anders zware klus. Of is het simpelweg iets om samen te doen, een klus om te klaren in de buitenlucht. Wie zal het zeggen.

Eén ding staat in ieder geval als een paal met rijshouten dammen boven water. Als rots in de branding, en dat is Johanna. Ze vertelde me terloops dat ze al voor het ochtendgloren opveerde om alles voor mekaar te krijgen, de ladders, de zagen, de tangen, de aanhangwagen, de koffie, het servies. Al vanaf 1988 laat haar inzet ieder jaar weer een groep als deze het knot-enthousiasme delen. Dat verdient mijn diepe bewondering.

Nu ben ik alweer op de terugweg naar station Uithuizen, waar de trein me weer meeneemt van het Hogeland naar de hogere kant van Nederland.

Dankjewel voor deze dag,
Noa

Landelijke Natuurwerkdag op 2 november in Zandeweer

Terugblik en foto's door Barbara de Beaufort, die samen met manlief Just van Es, een prachtig stuk land bezitten net buiten Zandeweer waar IVN deze natuurwerkdag aan de slag ging.

Wat waren we blij dat ze weer wilden komen, de vrijwilligers van IVN Noord-Groningen. We hebben van de vorige eigenaar van ons landje enorm veel knotbomen (wilgen, essen en elzen) geërfd, en het lukt ons niet om alles zelf te doen. Als er dan op een vroege zaterdagmorgen veertien stralende, gemotiveerde mensen op je erf staan, die er duidelijk zin in hebben, is dat iets om erg dankbaar voor te zijn. De meesten kenden we van twee jaar terug, maar er waren ook een paar nieuwe mensen bij. O.a. een jonge landschapsarchitecte, die helemaal met het OV en fiets vanuit Heelsum hierheen kwam om zo'n knotdag mee te maken (zie verder).

Ieder heeft zijn of haar eigen ervaring en motivatie, ieder zet zich voor de volle 100% in en dan is het een wonder wat je samen in anderhalf dagdeel kunt bereiken.

Mede dankzij de goede voorbereidingen van Johanna Klatter en Arie Beemsterboer en hun schoonzoon Rob – en ja, wie weet ook een klein beetje dankzij de zeven liter pompoensoep van mijn man – bleven wij achter met een geweldig resultaat. Dank, iedereen die zich belangeloos voor de knotbomen heeft ingezet!

Barbara

Waar zijn biologische planten, zaden en bollen te koop?

Door de redactie n.a.v. een vraag van Jody van Rossum

De redactie kreeg een vraag binnen of er aandacht kon worden besteed aan waar biologische planten, bloembollen en zaden te koop zijn. Want helaas worden de meeste planten nog steeds opgekweekt met bestrijdingsmiddelen. Zelfs op veel vlinder- en bijvriendelijke planten zitten pesticiden. Terwijl bestrijdingsmiddelen juist een belangrijke oorzaak van insectensterfte is.

BIOLOGISCH

Wanneer ben je biologisch?

In Europese en Nederlandse wetgeving is vastgelegd wat onder biologisch' wordt verstaan. Skal is de organisatie die toezicht houdt op het naleven van deze wetten.

De biologische productie mag geen schade toebrengen aan het milieu, de gezondheid van de mens en de gezondheid van plant en dier.

Het moet bijdragen aan het behoud en de verbetering van de toestand van bodem, water en lucht. Het heeft als doel de kringloop zoveel mogelijk te sluiten.

Biologische planten, bollen en zaden zijn geteeld zonder gebruik te maken van kunstmest, chemische bestrijdingsmiddelen en genetisch gemodificeerde organismen. De bemesting die wordt gebruikt is van 100% biologische oorsprong.

Biologisch kweken kost meer grond en is intensiever, daardoor is het eindproduct vaak duurder. Maar vergeet niet: biologisch kweken goed is voor de mens en de omgeving: hoe minder bestrijdingsmiddelen, hoe beter.. 🌍💚

Duurzame kwekers 🌸

Onderstaande kwekerijen zijn niet gecertificeerd (dat is vaak te duur voor kleine bedrijven), maar wel (bijna) biologisch:

- * Kwekerij Jacobs in Wedde;
- * Kwekerij aan de Dijk in Oudeschip gebruikt geen bestrijdingsmiddelen;
- * Kwekerij Brandenburg in Baflo gebruikt langzaam werkende meststoffen;
- * De Rode Pimpernel in Roden (Drenthe);
- * Natuurlijk Sterker in Eldersloo (Drenthe).

Biologische bloembollen en gifvrije zaden 🌸

Sprinklr (www.sprinklr.co)

Huiberts bloembollen (www.huibertsbloembollen.nl)

De Warande (www.sterkebollen.nl)

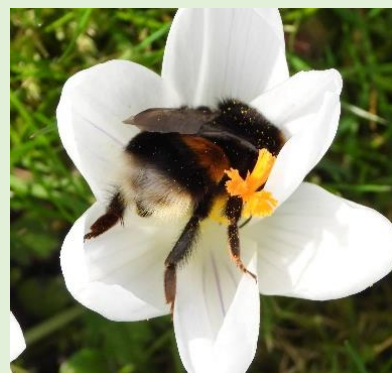
Cruydt-Hoeck (www.cruydtthoeck.nl)

De Bolster (www.bolster.nl)

Natural Bulbs (www.naturalbulbs.nl)

Bloemoloog (www.bloemoloog.nl)

Ecobulbs 't Keerpunt (www.ecobulbs.nl)

Ook de Vogelbescherming, Natuurmonumenten en de Vlinderstichting verkopen biologische bloembollen. En kijk voor zaden ook eens bij de bibliotheek in je buurt (zie hieronder). Wel jammer dat biobollen en -zaden (nog) bijna alleen maar online te koop zijn.

De zadenbibliotheek

Aandacht voor de zadenbibliotheek op verzoek van Jan Langelaar

Steeds meer Groningse bibliotheken hebben hun eigen zadenbibliotheek, o.a. Bedum, Hoogezand, Leens, Slochteren, Uithuizen en Winsum.

Bij de zadenbibliotheek kan je gratis zaden voor bloemen, groenten of fruit halen én brengen.

Het idee is gebaseerd op oude tradities waarin zaden én tips over zaaien, opkweken, verzorgen en oogsten, binnen de gemeenschap werden uitgewisseld.

Meenemen zaden: Noteer op de aanwezige lijst welke zaden je meeneemt.

Brengen zaden: Heb je zaden te delen, breng ze dan vooral langs bij de bieb!

Van papavers, vingerhoedsbloemen en goudsbloemen heb je vaak snel heel veel zaden. Je doet een ander er een groot plezier mee. Doe de zaden in een envelop en schrijf op de envelop 1. de naam van de plant, 2. de locatie waar de planten stonden en 3. het jaartal van de oogst. Let op: Breng alleen onbespoten zaden.

‘Bekijk het’

Verslag en foto's van de microscopiemiddag 9 november 2024 op Ewsum jl door de redactie

Zaterdag 9 november was de 2^e editie van de Microscopiedag (een initiatief van de Rijksuniversiteit Groningen) in de provincie Groningen en dit jaar ook in Drenthe. De 1^e editie (2023) was ter gelegenheid van het 70-jarig jubileum van de Nobelprijs Natuurkunde van Frits Zernike. IVN Noord-Groningen deed ook dit jaar mee en mocht wederom de grote kas op Ewsum gebruiken. Dank je wel.

Bezoekers konden tussen 12.00 en 16.00 uur binnenlopen en plaats nemen achter opgestelde microscopen en binoculairs. De binoculairs mochten we van NME Winsum gebruiken, waarvoor grote dank. Er lagen vlinders, libelles, hommels, wespen, bladeren, paddenstoelen en slootwater klaar om te bekijken onder de microscoop. Belangstellenden mochten ook zelf onderzoeksobjecten meenemen. Zo kwam een jongetje met hele kleine schelpjes, die niet met het blote oog te zien waren, maar wel met de microscoop. Barbara de Beaufort kwam met o.a. een rottende komkommer; hierop zaten prachtige schimmels in verschillende kleuren.

We kijken terug op een mooie middag met ongeveer 20 enthousiaste bezoekers. Kinderen mochten een ansichtkaart en kleurplaat mee naar huis nemen.

stamper en meeldraden van de *Gaura*

sporen aan de achterkant van een varenblad

buitenrand veer van een *kerkuil*

Bomen in gemeente Het Hogeland

Artikel n.a.v. een vraag van Kees Ensing die zich afvroeg hoe het gesteld is met de diversiteit van bomen in de Gemeente Het Hogeland. Bewerkte tekst van: www.hethogeland.nl

Bijna 70% van onze bomen bestaat uit 5 boomsoorten. De andere 30% bestaat uit 50 andere soorten. Per soort gaat het dan vaak maar om enkele bomen. Vroeger zijn er vooral veel essen geplant. 30% van alle bomen in onze gemeente is een es. Essentaksterfte kan dus grote gevolgen hebben. Bij nieuwe aanplant kiezen we nu zoveel mogelijk verschillende soorten. Daardoor wordt het risico bij een ziekte kleiner.

Controle op veiligheid

De gemeente heeft een zorgplicht. Daarom controleren we de bomen regelmatig op veiligheid. Als het nodig is gaan we ze snoeien. Als bomen ziek of beschadigd zijn kunnen ze onveilig worden, dan moeten we ze weghalen.

Gemeente gaat ruim 300 bomen kappen

Gemeente Het Hogeland beheert ongeveer 40.000 bomen langs wegen, paden en in parken. Eind 2023 hebben we uitgezocht hoeveel bomen ziek of beschadigd zijn. En welke daarvan te gevaarlijk worden om te laten staan. Daar kwam uit dat we ruim 300 bomen moeten kappen. Zodra de kapvergunning binnen is, beginnen we met kappen. We houden ons aan de gedragscodes voor zorgvuldig werken, en schade aan vogels en beschermde dieren en planten voorkomen.

Gemeente gaat 550 bomen planten

In het najaar van 2024 en het voorjaar van 2025 worden 550 nieuwe bomen geplant. We planten dus meer bomen terug dan we moeten kappen. Deze komen op de plekken waar we zieke bomen voor de veiligheid weghalen. Als het kan planten we de nieuwe bomen op dezelfde plek of in de directe omgeving. We moeten wel rekening houden met kabels en leidingen in de grond.

Een andere belangrijke voorwaarde is dat alle nieuwe bomen goed passende groeiplaatsen krijgen. Zo hebben ze hun hele leven genoeg ruimte om te groeien. Daarvoor moet er genoeg ondergrondse ruimte zijn waar de wortels voeding, vocht en zuurstof kunnen opnemen. Daarom kan het gebeuren dat we sommige bomen op een andere plaats planten dan waar een boom weggehaald is.

Ingezonden foto's – deel 2

Paddenstoelen zijn in drie groepen in te delen;

1 symbionten ('samenwerkers'): schimmels die samenwerken met de boom waar ze bij groeien, door voedingsstoffen uit te wisselen;

2 saprofyten ('opruimers'): schimmels die leven van verterend, dood organisch materiaal, zoals dood hout en afgevalen bladeren.

3 parasieten ('moordenaars'): schimmels die groeien op een levend organisme en deze aantasten en uiteindelijk vaak doden.

Johan van der Werff maakte op Terschelling deze foto van koperrode gordijnzwammen (?). Met ongeveer 300 soorten zijn de gordijnzwammen het meeste soortenrijke paddenstoelengeslacht van Nederland. Het zijn symbionten.

Elske Scholtens vond deze *geaderde leemhoeden* op een houtsnipperbult in Middelstum. Een andere paddenstoel die je vaak op of in de nabijheid van houtsnippers vindt is het *hazenpootje*. Deze paddenstoel is een voorbeeld van een saprofyt, ofwel een opruimer van organisch materiaal.

In oktober maakte **Ildikó Posta** een foto van *honingzwammen*. Dit zijn parasieten en zullen, als ze op een levende boom zitten, witrot veroorzaken, waaraan de boom zal sterven. Waarschijnlijk ligt hier nog hout onder de grond waar de paddenstoelen naar boven komen.

Workshop Meer natuur in je tuin

Aankondiging workshop

In één avond leren hoe je meer natuur (vlinders / vogels / egels etc) in je tuin kan krijgen? Volg dan de workshop op 27 januari 2025 in Uithuizen gegeven door onze IVN-leden Jan Langelaar en Auko Bleker namens Het Groenplatform in Het Hogeland. Een inspirerende en ongedwongen avond over je tuin 'vergroenen'.

Workshop

“Meer natuur in je tuin”

Het Groenplatform in Het Hogeland geeft op 27 januari 2025 in Uithuizen een workshop over *natuurlijker tuinieren*.

De workshop is bedoeld voor mensen, die hun tuin natuurlijker willen maken en in hun tuin meer ruimte willen geven aan wilde planten en inheemse dieren. Als je een paar kleine dingen in je tuin verandert, kun je al een grote bijdrage leveren aan de biodiversiteit in je dorp of woonwijk.

Er wordt aandacht besteed aan de principes van het ecologisch tuinieren en er is aandacht voor de volgende onderwerpen: bodem, bodemleven, water, insecten en tuinvogels. Er worden veel tips en adviezen gegeven. Daarnaast is er voldoende gelegenheid voor het stellen van vragen en voor uitwisseling van ervaringen en plantmateriaal (plantjes en zaden).

De workshop wordt gegeven in het Vincentiusgebouw, Vincentiusstraat 6 in Uithuizen op maandagavond 27 januari 2025, van 19.30 – 21.30 uur.

De workshop kost 5 euro en daarvoor krijgt u één bakje koffie of thee én cursusmateriaal. Ons verzoek is om de 5 euro contant te betalen op de avond zelf.

Wilt u meedoen, geeft u zich dan vóór 13 januari 2025 op per mail bij Jan Langelaar, mailadres: jan.langelaar@home.nl.

Het Groenplatform in Het Hogeland valt onder

Vogelparadijs op vroegere zeebodem

Verslag van excursie 'Vogels kijken in het Lauwersmeergebied' 23 nov 2024 door de redactie

Onder het genot van een kopje koffie/thee in Activiteitencentrum Lauwersnest vertelt onze gids Jörgen de Bruin over het Lauwersmeergebied.

Het gebied is ontstaan na de afsluiting van de Lauwerszee in 1969. Vanwege de grote natuurwaarde is het gebied aangewezen als Nationaal Park.

Vogels gebruiken het gebied tijdens de trek als rust- en als fourageerplaats.

Maar ook buiten de trektijd zijn veel vogels in dit gebied te spotten.

Maar niet alleen vogels, ook het aantal soorten orchideeën in het gebied is opvallend hoog; 11 verschillende soorten. Dit heeft o.a. met de kalkrijke bodem te maken, veroorzaakt door de schelpen die zijn achtergebleven na de afsluiting van de Lauwerszee. Bij molshopen en op andere plekken waar de grond open is, kom je nog vaak schelpen tegen. Het was nu natuurlijk niet de tijd voor bloeiende orchideeën, dat is van mei t/m juli.

Er hadden zich 18 deelnemers opgegeven, waarvan 15 zijn komen opdagen. De jongste was Mels van 7 jaar (in de groene jas). Wat herkende die jongen al veel vogels, en hij kon sommige vogels ook goed nadoen.

De meeste deelnemers hadden een eigen verrekijker mee, en Iris Beemsterboer en Jörgen de Bruin hadden gelukkig ook een telescoop mee. Zo konden de kweldervogels, die ver wegzaten omdat het eb was, toch bekeken worden.

Met auto's hebben we verschillende plekken van het NP bezocht. Bij het strandpaviljoen Meerzicht zagen we brilduikers (foto links 2022 Lauwersmeer), kraakeenden en nijlganzen. Bij de Bantpolder keken we over de dijk of er wadvogels te zien waren; een aantal wulpen, een

paar rotganzen en bergeenden. Bij Ezumakeeg vloog net een zeearend (foto rechts) voorbij. Altijd leuk om te zien, maar hierdoor vlogen wel alle andere vogels op. Een aantal berg- en slobbeenden bleef zitten. Jörgen ontdekte een aantal watersnippen op een eilandje, die met hun schutkleur zelfs door de telescoop nauwelijks te zien waren. Vanuit de auto zagen we nog een torenvalk op een paaltje, 8 reeën en kieviten en heeeel veel brandganzen in de Friese weilanden.

Het uitzichtplateau bij het Zomerhuisbos was de laatste stopplaats. Daar waren zowel kleine als wilde zwanen, twee prachtige wintergasten-soorten, beiden met geel-zwarte snavel. Af en toe lieten ze hun mooie geluid horen.

Verder zagen we meerkoeten, grote zilverreigers, grauwe ganzen, één pijlstaart, een paar smienten en een blauwe kiekendief.

Verschil kleine en wilde zwaan

Zoals de naam al aangeeft is de kleine zwaan kleiner dan de wilde zwaan. Maar als ze niet bij elkaar in de buurt zitten heb je geen vergelijking in grootte. Dan kan je deze zwanen onderscheiden door hun snavels.

Na afloop ontving Jörgen een potje honing en een koek van een lokale bakker voor het delen van zijn kennis en enthousiasme. Dank je wel Jörgen, het was weer top.

Inheemse plant in beeld: gevlekt longkruid

Door de redactie n.a.v. een idee van de Werkgroep Wilde planten Bron: floravannederland.nl

Kenmerken

Familie: Ruwbladigen (Boraginaceae)

Wetenschappelijke naam: *Pulmonaria officinalis*

Bloeitijd: februari - mei

Hoogte: 15 - 30 centimeter

Bloemvorm: klok- trechtersvorm

Bloemkleur: van rose tot blauw

Stengel: rechtopstaand, behaard

Bloemtype: tweeslachtig

Bloembladen: 5 kroon- en 5 kelkbladen

Gevlekt longkruid is een inheemse vaste plant, die langdurig bloeit en geschikt is voor schaduwrijke plekken. Wanneer de bloei voorbij is, zorgt het gevlekte blad nog voor een mooie bodembedekking.

geliefd bij insecten

Voor insecten is gevlekt longkruid een belangrijke plant. Met name voor vroeg vliegende wilde bijen, zoals *gewone sachembij* en *tweekleurige zandbij* en diverse soorten hommels maar ook voor het *oranjetipje* is het een belangrijke voorjaarsbron van nectar en stuifmeel.

Onder aan de zaden (nootjes) zitten vlezig ahangsels, zgn. mierenbroodjes. Mieren worden hierdoor gelokt. Ze verslepen de zaden en dragen zo bij aan de verspreiding van gevlekt longkruid. Daarnaast breidt de plant zich ook uit via de wortelstok.

naamgeving

De botanische naam *Pulmonaria* stamt van het Latijnse woord *pulmo*, wat long betekent. Het verwijst naar het vroegere gebruik bij de genezing van o.a. longkwalen. De soort aanduiding *officinalis* is afkomstig van het Latijnse woord *officinale* in de betekenis van geneeskrachtig of als verwijzing naar een werkplaats, in het bijzonder de apothekerswerkplaats. Vanwege de medicinale krachten werd de plant ook gekweekt in veel kloostertuinen; de planten bevatten volgens de monniken, vooral in de wortelstok, stoffen die wondhelend en ontsmettend zijn.

Gifboeketten in de ban

Samenvatting deel van een artikel uit het Dagblad van het Noorden november 2024

Je leest het steeds vaker; gemeentes die boeketten in de ban doen. Is het bosje bloemen nu echt zo slecht voor het milieu, zul je je misschien afvragen?

Bioloog Casper van der Kooi van de RUG (24 november jl. nog te zien bij de Vroege Vogels tv-uitzending over Groningen) doet onderzoek naar bloemen en bestuiving zegt; “De ecologische voetafdruk van een gemiddeld boeket bloemen is gigantisch. Verlichting en verwarming van de kassen, de pesticiden, het extreme watergebruik, de verpakkingen, het vervoer etc. Het maakt onze planeet kapot”.

“Wijn uit Zuid-Afrika, aardbeien in de winter, giftige bloemen: het is allemaal een exponent van luxe en gemak, waar de aarde de prijs voor betaald. De boeketten staan maar even en kunnen daarna niet eens op de composthoop omdat de beestjes, bacteriën en schimmels sterven. Zo veel gif bevatten die boeketten”.

Alternatieven

Kies daarom voor een biologisch bos bloemen of een duurzaam alternatief om iemand te eren of te bedanken. Denk aan een potje honing van de plaatselijke imker, een vogelhokje, biologische bloembollen of iets dergelijks.

Luistertip: Podcast ‘Toekomst voor natuur’

De Podcast ‘Toekomst voor natuur’ biedt vele uren aan inspirerende gesprekken over de veerkracht en rijkdom van onze natuur (gemaakt voor de vlinderstichting). De podcast wordt gehost door Anthonie Stip, een ervaren natuurbeschermer.

Elke twee weken wordt een nieuwe aflevering gepubliceerd. De podcasts gaan over een grote diversiteit aan natuuronderwerpen. Luister via je pc / tablet / etc. <https://creators.spotify.com/pod/show/toekomst-voor-natuur>

Kom jij ons bestuur versterken ?!

Onze voorzitter is eind oktober fulltime aan de slag gegaan op een COA en kan daardoor minder tijd besteden aan IVN Noord-Groningen.

Dus zijn we op zoek naar een nieuwe voorzitter.

Wie zoeken we? Iemand

- die mensen kan motiveren en inspireren;
- die tijd en energie wil steken in onze afdeling (ca. 4 – 6 uur per maand);
- die de bestuursvergaderingen en de ALV voorzit;
- die 3x per jaar de afdeling vertegenwoordigt bij Regio-vergaderingen, al dan niet samen met een ander bestuurslid;
- die een teamspeler is;
- met liefde voor de natuur.

Wat bieden we?

- een afdeling die de financiën, de activiteiten en de website op orde heeft;
- een zinvolle tijdsbesteding in een maatschappelijke organisatie;
- samenwerken met gepassioneerde natuurliefhebbers.

Ook zoeken we (aspirant) algemene bestuursleden.

De huidige bestuursleden zitten alweer halverwege hun bestuurstermijn. Graag willen we het voortbestaan van de afdeling waarborgen; daarom willen we het bestuur nu al aanvullen met helpende handen. We zoeken o.a. iemand met een groen hart en die tijd heeft (ca. 3 – 4 uur per maand) om kinderen t/m ca. 12 jaar te 'trekken' en te enthousiasmeren voor leuke natuuractiviteiten.

Het is mogelijk om eerst een bestuursvergadering bij te wonen om te kijken of het wat voor je is. En heb je zelf geen tijd, misschien ken je iemand in je omgeving die geschikt zou zijn voor één van bovengenoemde functies. Degene hoeft (nog) geen IVN-lid te zijn.

Reageren op één van de vacatures, of wil je meer informatie? Mail naar ivnnoordgroningen@hotmail.com.

Vooruitblik op 2025

Johanna Klatter heeft, in overleg met het bestuur, weer een mooi activiteiten-programma samengesteld voor het 1e half jaar van 2025 (zie achterkant). Soms zijn het terugkerende activiteiten, maar de omstandigheden waaronder ze plaatsvinden zijn altijd anders, dus je weet nooit wat je gaat zien en/of beleven.

Lezing Wilde planten

Op 14 januari 2025 houdt Ben Westerink een lezing over wilde planten. Dertig jaar geleden inventariseerde hij de wilde planten van bermen, sloten en dijken van het Groninger kleigebied. Onlangs bezocht hij opnieuw dezelfde groeiplaatsen. A.d.h.v. zijn bevindingen bespreekt Ben wat er in die dertig jaar veranderde en hoe de wilde flora ervoor staat. En passant vertelt hij over zijn

pogingen om in eigen tuin de wilde flora in stand te houden. Foto: gele ratelaar

Dinsdag 14 januari 2025 - St Vincentiusgebouw – Uithuizen

Inloop 19.15 uur, start lezing 19.30 uur tot ca. 21.30 uur (met pauze)

Entree: gratis voor IVN-leden, € 5,- voor niet leden.

Samenwerking met het Nut

In april staat een tweede lezing 'In de (Groninger) bonen met Sanne Meijer' op het programma. Deze lezing wordt georganiseerd door het Nut 't Hogeland, maar IVN-leden zijn welkom. Als tegenprestatie organiseren wij een rondleiding op Ewsum waarbij de leden van het Nut 't Hogeland bij mogen zijn. Op Ewsum zijn trouwens ook andere niet IVN-leden welkom. Dus neem je vrienden, burens mee!

Jeugdactiviteiten

De kinderen worden ook niet vergeten. Er is een ochtend waarop kinderen een vogelhuisje kunnen timmeren en natuurlijk is er in juni de slootjesdag.

Verder staat een excursie in de Wytsemakooi op het programma, twee tuinbezoeken (de pastorietuin in Warffum en Tuin Engewortel van IVN-lid Angelika Lukas), en een fietstocht naar de Noordkaap (schelpen zoeken).

Aanmelden

Voor elke activiteit geldt: geef je op via jcklatter@gmail.com, minimaal 24 uur van tevoren, maar liever eerder. Op de website staat meestal uitgebreidere informatie over de verschillende activiteiten.

Bestuur

Larry Gardiner	Voorzitter larry.gardiner@icloud.com
Auko Bleeker	Penningmeester en ledenadministratie a.bleker@home.nl
Hilde van Heuveln	Secretaris, redacteur en websitebeheerder oscarenhilde@hotmail.com
Johanna Klatter	Algemeen lid en activiteitencoördinator jcflatter@gmail.com
Heb je te maken met of maak je je zorgen over ongewenst gedrag binnen de afdeling, neem contact op met onze vertrouwenscontactpersoon: Ildikò Pòsta postaildi1@gmail.com	

Mailadres: ivnnoordgroningen@hotmail.com

Postadres: Barmerweg 4 – 9997 NH Zandeweer

Website: www.ivn.nl/afdeling/noord-groningen

FaceBook: www.facebook.com/ivnnoordgroningen/

Lidmaatschap

Lid worden kan via <https://doemee.ivn.nl/word-lid>.

Kies bij IVN-afdeling voor 'Noord-Groningen'.

Leden betalen € 25,- per jaar, hebben bijna altijd gratis toegang tot onze activiteiten, ontvangen 2x per jaar ons nieuwsblad De Pommel en 4x per jaar het landelijke IVN-tijdschrift '*Mens en Natuur*'. En je kunt gratis of met korting deelnemen aan (landelijke) activiteiten, (online)cursussen en lezingen.

Huisgenootleden betalen € 12,50 per jaar en hebben dezelfde rechten als leden.

Jeugdleden (tot 18 jaar) betalen € 3,- en donateurs minimaal € 10,-.

Zij hebben gratis toegang tot alle activiteiten en ontvangen De Pommel.

Bankrelatie: NL40 RABO 0363 6609 68 t.n.v. IVN Noord-Groningen

IVN Noord-Groningen is fiscaal een ANBI (Algemeen Nut Beogende Instelling). Om aangewezen te worden als ANBI dient de instelling jaarverslagen te publiceren. Deze gegevens zijn te vinden op onze website onder "Over de afdeling".

Adverteren in De Pommel?

Informeer via ivnnoordgroningen@hotmail.com naar de mogelijkheden.

1 pagina A5 - € 50,00 / jr	½ pagina A5 - € 25,00 / jr	¼ pagina A5 - € 12,50 / jr
----------------------------	----------------------------	----------------------------

Activiteitenprogramma 1^e helft 2025 IVN Noord-Groningen

Meld je uiterlijk 24 uur van tevoren, liefst eerder, aan via: jcfklatter@gmail.com of 06 - 408 386 09. Voor meer info <https://www.ivn.nl/afdeling/noord-groningen/>

Dinsdag 14 januari 2025: Lezing Wilde planten van Ben Westerink

Tijd: inloop 19.15 uur, start 19.30 uur – 21.30 uur
St Vincentiusgebouw, St Vincentiusstraat 6 – Uithuizen

Zaterdag 1 februari 2025: Knotwerk van afgelopen november afronden

Inloop: 9.00 uur. Werktijd: 9.15 – ca. 14.00 uur
Locatie: Knijpsterweg 6 in Zandeweer

Zaterdag 8 februari 2025: Werkdag Bomen knotten en takken slepen

Inloop: 9.00 uur. Werktijd: 9.15 - 14.00 uur
Locatie: Lageweg 10 – 't Lage van de Weg

Zaterdag 22 februari 2025: Sneeuwklukjeswandeling o.l.v. vrijwilligers van de Wytsemakooi

Tijd: 10.00 uur - ca. 11.30 uur
Locatie: Wytsema Eendenkooi, Meneersweg – Uithuizermeeden

Zaterdag 8 maart 2025: Vogelhuisjes timmeren voor kinderen (€ 5,- per kind voor materiaal)

Tijd: 10.00 uur - ca. 11.30 uur
Locatie: Barmerweg 4 – Doodstil

Zaterdag 27 maart 2025: Excursie stinzenplanten Pastorietuin Warffum

Tijd: 10.00 – ca. 11.30 uur
Startlocatie: Bij de protestantse kerk – Kerkstraat 9 - Warffum

Woensdag 9 april 2025: Lezing In de (Groninger) bonen met Sanne Meijer (€ 5,- pp)

Tijd: 20.00 – ca. 22.00 uur
Locatie: Dorpscentrum Agricola – Heerestraat 21 – Baflo

Donderdag 24 april 2025: Fietstocht 'Op zoek naar de Filipijnse tapijtschelp'

Tijd: vertrek 13.00 uur van treinstation Uithuizen – ca. 16.00 uur (fietsen naar de Noordkaap)

Woensdag 21 mei 2025: Rondleiding op Ewsum o.l.v. een vrijwilliger van Ewsum

Tijd: 14.30 uur – ca. 16.00 uur, evt. na afloop wat drinken bij de theeschenkerij voor wie dat wil
Locatie: Borgterrein Ewsum, Oosterburen 1 – Middelstum

Dinsdagavonden op 7 mei, 4 juni en 18 juni 2025: Fietstochtjes met aandacht voor de natuur

Tijd: vertrek 19.00 uur van treinstation Uithuizen

Zaterdag 7 juni 2025: Slootjesdag (met schepnetjes waterdiertjes vangen) voor kinderen

Tijd: 10.00 – 11.30 uur
Locatie: Rensumaborg – Uithuizermeeden (start bij het insectenhotel)

Woensdag 18 juni 2025: Bezoek aan Tuin Engelwortel (Angelika Lukas & Henny Greve)

Tijd: 13.30 – 15.00 uur
Locatie: Dijksterweg 42 - Kleine Huisjes